

УДК 340.1

DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2026.1.5>

ЩОДО АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ПРАВА (ACQUIS) ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Константий Олександр Володимирович,

orcid.org/0000-0001-8160-1585

доктор юридичних наук, доцент, Заслужений юрист України,
член Науково-консультативної ради при Верховному Суді

У статті розглядаються питання адаптації законодавства України до права (acquis) Європейського Союзу.

Відзначається, що процес наближення змісту приписів законодавства України до acquis ЄС розпочався ще 1 березня 1998 року (з набранням чинності Угоди про партнерство та співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами ЄС), та триває до сьогодні.

Аналізуються проблеми застосування як на нормативно-правовому рівні, так і в юридичній літературі, для позначення процесу приведення змісту положень норм законодавства України у відповідність до acquis ЄС термінів «адаптація» і «гармонізація».

Досліджено питання проведення оцінки (скринінгу) стану імплементації в національне законодавство положень права ЄС. Окреслено ряд системних проблем, які перешкоджають повній і швидкій імплементації в законодавство України положень acquis ЄС, серед яких називається неможливість внесення необхідних змін до Конституції України під час дії правового режиму воєнного стану.

Зазначається, що для забезпечення виконання Україною «законодавчого» критерію членства в ЄС нагального значення має розробка і підтримання в актуальному стані загальнодержавного Плану адаптації законодавства до acquis ЄС. Адже Перелік актів законодавства України в пріоритетних сферах адаптації до acquis ЄС, який затверджений Законом № 1629-IV, на сьогодні фактично не становить нормативної основи для правотворчої діяльності за вказаним напрямом.

Для позначення процесу приведення національного законодавства (закріплених у ньому норм права) до положень acquis ЄС пропонується застосовувати термін «адаптація», а уніфікації до загальноєвропейських національних стандартів, технічних регламентів – «гармонізація».

Ключові слова: адаптація, гармонізація, законодавство України, Європейський Союз, acquis ЄС, переговори про вступ, скринінг.

Konstantyi Oleksandr. On the adaptation of Ukrainian legislation to the acquis of the European Union

The article considers the issues of adapting Ukrainian legislation to the law (acquis) of the European Union.

It is noted that the process of approximating the content of Ukrainian legislation to the EU acquis began on March 1, 1998 (with the entry into force of the Partnership and Cooperation Agreement between Ukraine and the European Communities and their Member States) and continues to this day.

The problems of application of the terms «adaptation» and «harmonization» both at the regulatory level and in legal literature to denote the process of bringing the content of the provisions of Ukrainian legislation into line with the EU acquis are analyzed.

The issue of conducting an assessment (screening) of the status of implementation of EU law provisions into national legislation has been investigated. A number of systemic problems are outlined that hinder the full and rapid implementation of the provisions of the EU acquis into Ukrainian legislation, including the impossibility of making the necessary amendments to the Constitution of Ukraine during the legal regime of martial law.

It is noted that in order to ensure that Ukraine fulfills the «legislative» criterion for EU membership, it is of urgent importance to develop and maintain an up-to-date national Plan for the Adaptation of Legislation to the EU Acquis. After all, the List of Ukrainian legislative acts in priority areas of adaptation to the EU Acquis, approved by Law № 1629-IV, does not currently constitute a regulatory basis for lawmaking activity in this area.

To denote the process of bringing national legislation (the legal norms enshrined therein) into line with the provisions of the EU acquis, it is proposed to use the term «adaptation», and the unification to pan-European national standards and technical regulations – «harmonization».

Key words: adaptation, harmonization, Ukrainian legislation, European Union, EU acquis, accession negotiations, screening.

З часу прийняття рішення Європейської ради від 14 грудня 2023 року про відкриття переговорів про вступ України до Європейського Союзу масив законодавства України став потребувати проведення офіційного скринінгу (обстеження) з метою виявлення у ньому невідповідностей актам права ЄС (далі – *acquis* ЄС, *acquis communautaire*) задля подальшої адаптації. Проведення зазначеного офіційного скринінгу законодавства є обов'язковою процедурою для кожної країни, з якою відкриваються перемовини щодо прийняття до цього економічного і політичного Союзу [1].

Загалом можна відмітити, що процес забезпечення наближення змісту приписів законодавства України до *acquis* з метою посилення економічної співпраці нашої держави з ЄС розпочався ще з набранням чинності 1 березня 1998 році Угодою про партнерство та співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами ЄС, укладеної 14 червня 1994 року (далі – УПС) [2]. Положення цієї Угоди визначили первинні напрями діяльності з адаптації норм національного законодавства до *acquis* ЄС, утворивши організаційно-правові засади для цієї діяльності [3, с. 135-141]. Разом з тим положення УПС були чинними лише до 1 березня 2008 року.

Ще під дії УПС (18 березня 2004 року) був прийнятий Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» (далі – Закон № 1629-IV). Цим Законом була затверджена Загальнодержавна програма адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (далі – Програма адаптації) (пункт 1) та водночас Кабінет Міністрів України, мініс-

терства й інші центральні органи виконавчої влади зобов'язано привести свої нормативно-правові акти у відповідність з його приписами (пункт 2) [4]. У розділі I «Загальні положення» Програми адаптації установлено, що метою адаптації законодавства України до законодавства ЄС, яка визначена пріоритетною складовою процесу європейської інтеграції України, є досягнення відповідності правової системи України *acquis communautaire* з урахуванням критеріїв, що висуваються до держав, які мають намір вступити до ЄС.

Важливим для забезпечення відповідності *acquis* ЄС норм національного права стало визначення у положеннях Розділу IX Програми адаптації проведення в обов'язковому порядку експертизи на предмет такої відповідності проєктів актів нормопроекування. Запроваджені цим Розділом Програми адаптації правила щодо проведення експертизи на предмет відповідності *acquis* ЄС проєктів законів України та інших нормативно-правових актів діють і залишаються актуальними до теперішнього часу, незважаючи на те, що ухвалені вже майже одинадцять років тому. Вони є важливими для забезпечення досягнення Україною «законодавчого» (третього) Копенгагенського критерія виконання умов вступу до ЄС.

Уваги заслуговує те, що зміст Переліку актів законодавства України в пріоритетних сферах адаптації до *acquis* ЄС, що є додатком до Програми адаптації, затвердженої Законом № 1629-IV, є застарілим, таким, який практично не має регулятивного значення. Адже в чинній редакції цього Переліку актів зазначені закони і підзаконні нормативно-правові акти, прийняті переважно в 1990-2000-х роках, більшість з яких вже втратила чинність або вичерпала

свою дію. Як слушно зауважує М. Федунь, Перелік активів у пріоритетних сферах адаптації (додаток до Програми адаптації, затвердженої Законом № 1629-IV) розраховувався переважно на період дії (реалізації положень) УПС [5, с. 195]. У зв'язку з цим вказаний Перелік активів, що є додатком до Програми адаптації, фактично не становить на теперішній час основи для приведення національного законодавства у відповідність до *acquis* ЄС.

Узгодження норм українського законодавства з *acquis* ЄС після припинення дії УПС відбувалося досить повільно. Лише після ратифікації Законом України від 16 вересня 2014 року підписаної 26 червня цього року Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію), робота з подовження наближення змісту положень законодавства України до *acquis* ЄС активізувалася [6].

Аналізуючи текст Угоди про асоціацію можна з'ясувати, що у ньому для позначення процесу приведення змісту положень права України у відповідність до *acquis* ЄС застосовуються терміни як «адаптація» (наприклад, у преамбулі, підпункті «d» частини другої статті 1, статті 114, 153 тощо), так і «гармонізація» (частина третя статті 347, статті 355, 356, частина перша статті 368, стаття 405). Так, стаття 114, розміщена у підрозділі 4 «Поштові та кур'єрські послуги» частини 5, має назву «Адаптація законодавства». Виходячи із змісту другого речення частини першої цієї статті під категорією «адаптація» укладчі Угоди мали на увазі досягнення сумісності чинного та майбутнього законодавства України з *acquis* ЄС. Разом з тим, у частині першій статті 368 Угоди (є складовою глави 7 «Транспорт» розділу V) йдеться про *гармонізацію діючих стандартів та політики з існуючими в ЄС*, зокрема шляхом впровадження заходів, викладених у Додатку XXXII до цієї Угоди, без шкоди для зобов'язань, що впливають з окремих транспортних угод, укладених між Сторонами. Аналогічно в приписах статті 405 Угоди, що міс-

титься в главі 17 «Сільське господарство та розвиток сільських територій» розділу V, закріплено, що «з метою здійснення співробітництва у цій сфері ... Сторони підтримують поступове зближення та гармонізацію з відповідним правом і регуляторними стандартами ЄС, зокрема з тими, що визначені у Додатку XXXVIII до цієї Угоди» [6].

З наведеного можна зробити висновок, що в тексті Угоди про асоціацію термін «адаптація» вживається для позначення процесу досягнення сумісності або змістового наближення до *acquis* ЄС законодавства, а «гармонізація» – стандартів і відповідної політики України. У такому ж значенні вказані терміни застосовуються в Методиці визначення критеріїв євроінтеграційної складової державних цільових програм, яка затверджена наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 16 березня 2005 року № 62. Так, у пункті 2 названого підзаконного акту визначено, що у цій Методиці термін «адаптація» (зближення) означає процес приведення у відповідність до *acquis communautaire законів України та інших нормативно-правових актів*, а «гармонізація» – приведення у відповідність із стандартами ЄС національних стандартів.

Приведення законодавства України у відповідність до *acquis* ЄС у Законі України «Про правотворчу діяльність» (далі – Закон № 3354-IX) також позначається терміном «адаптація». А саме, в абзаці другому частини першої статті 38 цього Закону встановлено, що у преамбулі нормативно-правового акта, спрямованого на виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції, *адаптацію законодавства України* до положень права *acquis* ЄС, має наводитися посилання на відповідні акти права *acquis* ЄС. Згідно з приписами частини четвертої статті 44 Закону № 3354-IX до проекту нормативно-правового акта, який спрямовується на виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції, *адаптацію законодавства України* до положень права *acquis* ЄС, має вноситися інформація про його відповідність (з постатейною таблицею відповідності)

зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції та праву *acquis* ЄС [7].

Водночас у назвах і текстах цілої низки актів *acquis* ЄС (директив Європейського парламенту і Ради) для позначення явища зближення змісту законодавств держав-членів ЄС (не стандартів і політик) вживається категорія «гармонізація», а не «адаптація» (як у зазначених вище національних джерелах права). Так, це можна виявити в таких директивах Європейського парламенту і Ради: 014/28/ЄС від 26 лютого 2014 року про гармонізацію законодавств держав-членів щодо надання на ринку вибухових речовин для цивільного застосування та нагляду за ними [8]; 2014/68/ЄС від 15 травня 2014 року про гармонізацію законодавств держав-членів щодо надання на ринку обладнання, що працює під тиском [9]; 2014/33/ЄС від 26 лютого 2014 року про гармонізацію законодавств держав-членів щодо ліфтів і компонентів безпеки для ліфтів тощо. При цьому зауважимо, що в пункті 20 статті 2 Директиви 2014/33/ЄС міститься пояснення, що під поняттям «гармонізаційне законодавство Союзу» розуміється будь-яке законодавство Союзу, яке *гармонізує* умови реалізації продуктів [10].

В українській юридичній науці процеси приведення національного законодавства у відповідність до права ЄС вченими позначається багатьма термінами, а саме такими як: адаптація, гармонізація, апроксимація, зближення, імплементація, узгодження, уніфікація тощо.

Так, В.І. Ямковий пише, що «для вирішення *проблем гармонізації на шляху адаптації законодавства України та ЄС*, більшої ефективності процесу наближення правового поля держави до стандартів права ЄС необхідно запровадити цілу низку заходів, покликаних створити режим найбільшого сприяння йому, а саме: – розробити нову Концепцію адаптації українського законодавства до законодавства ЄС, яка б відповідала сьогоденню; – виробити чіткі критерії визначення пріоритетних сфер адаптації та перелік правових актів ЄС, у відповідність до яких має бути приведені українське законодавство; – одночасно з адаптацією вже існуючих законів приймати нові,

узгоджені із правовим полем ЄС, законодавчі акти...» [11, с. 37]. Тобто вчений розглядає «гармонізацію» засобом забезпечення досягнення мети «адаптації» національного законодавства.

А.Ю. Кірик розглядає адаптацію (поряд з апроксимацією) навпаки методом проведення гармонізації. А саме, зазначає, що апроксимація, як метод здійснення гармонізації, полягає у зближенні національного законодавства з актами ЄС шляхом вільного визначення стратегії, методів і техніки, а також крайніх термінів реалізації; а *адаптація* полягає у пристосуванні нормативно-правових актів законодавства третіх країн до міжнародних, європейських і внутрішніх правових стандартів. За адаптації, на погляд науковця, відбувається лише залучення третіх держав до вже чинного правопорядку ЄС, за якої останні не можуть висувати жодних вимог до ЄС як умову свого вступу. Імплементация ж є процесом організаційно-правової діяльності держави, що полягає у своєчасній, всебічній і повній реалізації прийнятих державою зобов'язань, які здійснюються через поетапну трансформацію національної системи права для зближення законодавства однієї держави із законодавством іншої. Серед способів імплементації найпоширенішими виділяють інкорпорацію, трансформацію, рецепцію і відсилання [12, с. 289].

М.Ю. Задніпряна-Корінна розуміє і гармонізацію, і адаптацію *основними методами* приведення норм внутрішнього права у відповідність до вимог права ЄС. Зауважує, що поряд із цим можуть бути застосовані способи правового наближення, трансформації, апроксимації, уніфікації, встановлення еквівалентних норм та імплементації. Однак комплексний характер методу гармонізації дозволяє, на думку дослідниці, використовувати засоби суміжних методів: апроксимації, імплементації, рецепції, а засоби адаптації низкою вітчизняних вчених обов'язково включаються до арсеналу методів гармонізації [13, с. 45-46].

На погляд М.Ю. Малюги, віднесення в науковій літературі адаптації до явища гармонізації є доволі спірним. Одні автори розглядають гармонізацію як синонім адаптації, інші – вважають її складовою

частиною адаптації чи навпаки. Цей учений схильється до позиції, що гармонізацію все ж варто відносити до складових адаптації. Пояснює це тим, що адаптацію слід розуміти ширше, аніж наближення законодавства, з огляду на охоплення адаптацією апроксимації, імплементації, координації, уніфікації законодавства України із законодавством ЄС та здійснення у цілому всього комплексу заходів, необхідних для приведення законодавства України у відповідність до законодавства ЄС. Тобто адаптацію законодавства, у порівнянні з гармонізацією, пропонує розглядати «як більш масштабний процес зближення законодавства України до законодавства ЄС та пристосування національної політики до європейської у відповідних сферах» [14, с. 117–118].

Отже можна зробити висновок, що з позиції положень науки теорії держави і права гармонізація є спеціальним методом проведення адаптації, забезпечення встановлення подібних до права ЄС норм у національному законодавстві та запровадження відповідних узгоджених національних політик і стандартів.

Варто зауважити, що адаптація національного законодавства до положень чинних актів *acquis* ЄС є процесом, який триває безперервно з часу вступу в дію ще УПС та дотепер і передбачає вжиття відповідних підготовчих організаційних та юридико-технічних заходів з наступним ухваленням уповноваженими суб'єктами правотворчості рішень про внесення відповідних змін і доповнень до загальних та галузевих норм права, а також розробку і ухвалення нових національних джерел права, ідеологічно заснованих на підходах правового регулювання, властивих праву *acquis* ЄС.

Ще до прийняття 14 грудня 2023 року Європейською радою рішення про відкриття переговорів про вступ України до ЄС наша держава за власною ініціативою провела первинну оцінку (самоскринінг) стану імплементації *acquis* ЄС в національне законодавство на підставі прийнятої Кабінетом Міністрів України постанови від 28 лютого 2023 року № 189 «Про затвердження Порядку проведення первинної оцінки стану імплементації

актів права Європейського Союзу (*acquis* ЄС)» [15].

В оприлюдненому за результатами первинної оцінки стану імплементації актів права ЄС урядовому Звіті відзначено, що до здійсненого на виконання приписів зазначеної постанови самоскринінгу, який відбувався у 2023 році в декілька етапів протягом шести місяців, залучалися більше як 80 органів державної влади, державних установ, міжнародних проєктів та громадських організацій. У процесі його проведення було опрацьовано близько 28000 актів права ЄС. Установлено, що на час завершення первинної оцінки 2739 актів права ЄС підлягають подальшій повній або частковій імплементації, 1625 актів – імплементовані повністю, 23456 актів не потребують імплементації. З приблизно 2739 актів права *acquis* ЄС, що підлягають повній чи частковій імплементації в національне законодавство за результатами проведення первинної оцінки, найбільше припадає на переговорний розділ 14: «Транспортна політика» (399 актів права ЄС). Також чимала кількість актів права ЄС підлягає імплементації в переговорних розділах: 12. «Продовольча безпека, ветеринарна та фітосанітарна політика» (304 акти); 1. «Свобода руху товарів» (289 актів); 3. «Свобода підприємництва і надання послуг» (263 акти); 9. «Фінансові послуги» (216 актів).

Під час проведення самоскринінгу були виявлені системні проблеми, які перешкоджають повній та швидкій імплементації в законодавство України актів права ЄС. Серед них, зокрема, виділено недостатню інституційну спроможність відповідальних органів державної влади, які потребують більшої кількості фахівців для розробки необхідного законодавства, додаткових фінансових ресурсів, залучення експертної підтримки в рамках проєктів міжнародної технічної допомоги. За окремими напрямками імплементації виявлено потребу у створенні нових профільних органів. Водночас констатовано, що низка актів права ЄС не може бути імплементована у зв'язку з правовим режимом воєнного стану [16, С. 4,5, 200-203]. Так, наділення громадян держав-членів ЄС, які

постійно проживатимуть в нашій державі, правом голосу на місцевих виборах в Україні (в порядку імплементації в національне законодавство положень пункту 1 статті 22 Договору про функціонування ЄС і відповідної Директиви Ради 94/80/ЄС від 19 грудня 1994 року) [17] потребуватиме внесення відповідних змін до Конституції України. А це під час дії правового режиму воєнного стану заборонено (частина друга статті 157 Основного Закону України).

Загалом підводячи підсумки дослідженню можна зазначити, що для забезпечення виконання Україною «законодавчого» критерію членства в ЄС нагального значення має розробка та підтримання в актуальному стані загальнонаціонального Плану адаптації законодавства України до *acquis* за відповідними переговорними розділами. Адже Перелік актів законодавства Укра-

їни в пріоритетних сферах адаптації до *acquis* ЄС, який є додатком до Програми адаптації, затвердженої Законом № 1629-IV, фактично не становить на теперішній час основи для приведення національного законодавства у відповідність до *acquis* ЄС. У цьому Плані за порушення установлених у ньому строків вжиття адаптаційних заходів до винних відповідальних посадових осіб має передбачатися застосування пропорційних негативним наслідкам для євроінтеграційного процесу заходів дисциплінарної або політико-правової відповідальності.

Для позначення процесу приведення національного законодавства (закріплених у ньому норм права) до *acquis* ЄС варто вести мову про застосування терміну «адаптація», а уніфікації до загальноєвропейських національних стандартів, технічних регламентів – «гармонізація».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Що означає початок скринінгу українського законодавства Євросоюзом. URL: <https://cpd.gov.ua/main/shho-oznachaye-pochatok-skryningu-ukrayinskogo-zakonodavstva-eyvrosoyuzom/>.
2. Угода про партнерство та співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами ЄС від 14 червня 1994 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012#Text.
3. Палагнюк Ю. Механізми співробітництва між Україною та ЄС відповідно до Угоди про партнерство та співробітництво. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2013. № 6. С. 135-141. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2013_6_27.
4. Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 року № 1629-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text>.
5. Федунь М. Адаптація законодавства України до стандартів Європейського Союзу у сфері поводження з відходами. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2014. Вип. 36(2). С. 191-199.
6. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.
7. Закон України «Про правотворчу діяльність» від 24 серпня 2023 року № 3354-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text>.
8. Директива Європейського парламенту і Ради 014/28/ЄС від 26 лютого 2014 року про гармонізацію законодавств держав-членів щодо надання на ринку вибухових речовин для цивільного застосування та нагляду за ними. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_015-14/ed20140226#n112.
9. Директива Європейського парламенту і Ради 2014/68/ЄС від 15 травня 2014 року про гармонізацію законодавств держав-членів щодо надання на ринку обладнання, що працює під тиском. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_055-14/ed20140717#n145.
10. Директива Європейського парламенту і Ради 2014/33/ЄС від 26 лютого 2014 року про гармонізацію законодавств держав-членів щодо ліфтів і компонентів безпеки для ліфтів. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_018-14/ed20140226#n104.

11. Ямковий В.І. Гармонізація законодавства України з правом Європейського Союзу як один з етапів його адаптації до європейських правових стандартів. *Правовий часопис Донбасу*. 2018. № 2. URL: <https://ljd.dnuvs.in.ua/wp-content/uploads/2021/10/2-2.pdf#page=33>.

12. Кірик А.Ю. Поняття й основні способи наближення законодавства держав-членів і третіх країн до законодавства Європейського Союзу. *Юридичний електронний журнал*. 2021. № 7. С. 289.

13. Задніпряна-Корінна М. Ю. Сучасні аспекти гармонізації національного законодавства та законодавства Європейського Союзу. *Альманах міжнародного права*. 2023. № 29. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/dd65be0a-52b7-4285-be1e-2b2363a521f2/content>.

14. Малюга Л. Ю. Теоретико-правові основи адаптації соціального законодавства України до законодавства Європейського Союзу: монографія. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2019. 406 с.

15. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2023 р. № 189 «Про затвердження Порядку проведення первинної оцінки стану імплементації актів права Європейського Союзу (acquis ЄС)». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/189-2023-%D0%BF#Text>.

16. Звіт за результатами проведення первинної оцінки стану імплементації актів права Європейського Союзу (Acquis ЄС). К., 2023. 308 с. С. 4,5. 200-203. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit_UA.pdf.

17. Council Directive 94/80/EC of 19 December 1994 laying down detailed arrangements for the exercise of the right to vote and to stand as a candidate in municipal elections by citizens of the Union residing in a Member State of which they are not nationals). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A31994L0080>.

Дата першого надходження статті до видання: 05.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 02.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 08.05.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)